V.

Geïllustreerde Catalogus

DER

TENTOONSTELLING

VAN

SCHILDERIJEN

VAN

Wasily Wereschagin.

Werestchagin

Prijs 25 Cents.

AMSTERDAM,
1887.

$27.50

W. Wereschagin.

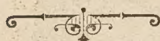
Geïllustreerde Catalogus

DER

TENTOONSTELLING van SCHILDERIJEN

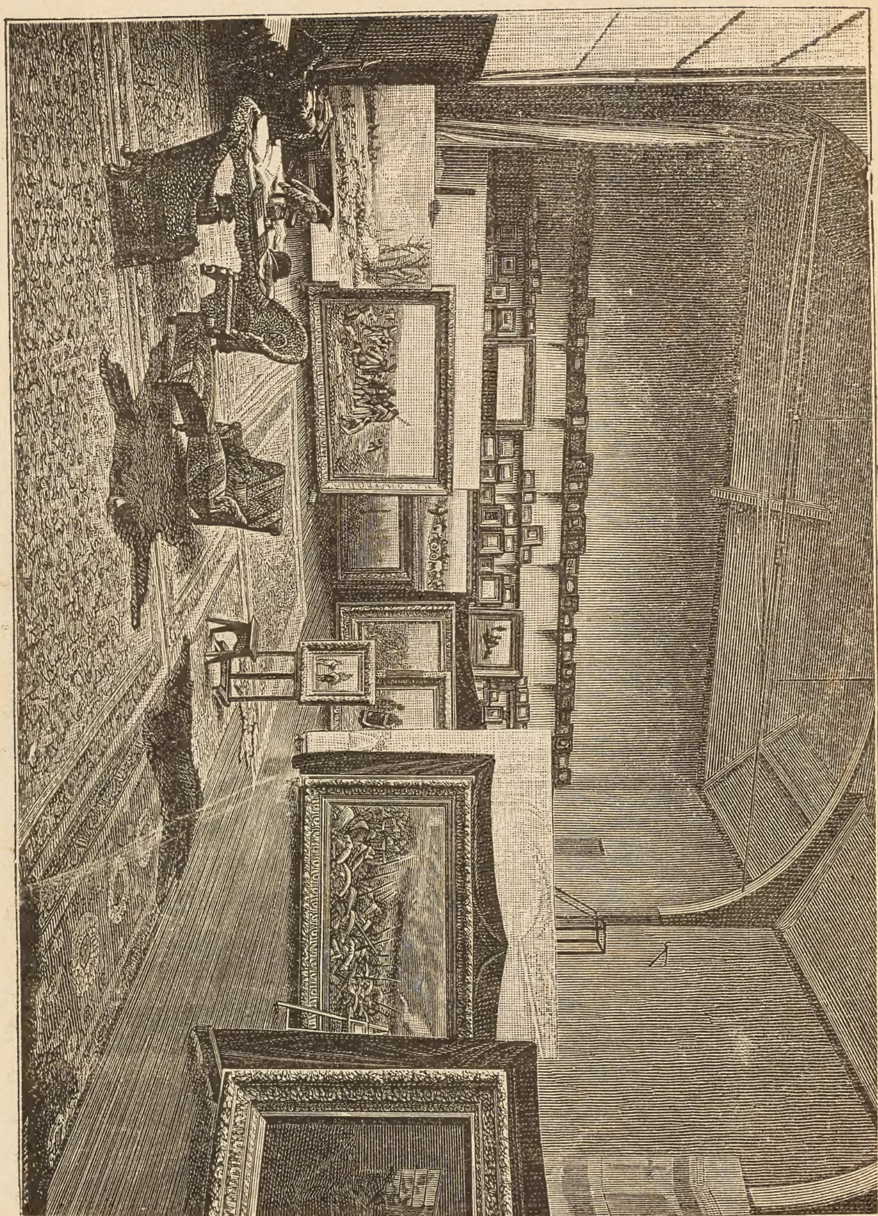
VAN

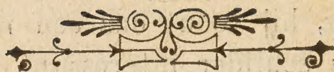
WASILI WERESCHAGIN.

AMSTERDAM 1887.

UITGAVE VAN DEN KUNSTENAAR.

De in dezen Catalogus opgeteekende historische merkwaardigheden, die den kunstenaar bij het maken van studiën tijdens zijn verblijf in Palestina direct of indirect bekend zijn geworden, berusten hoofdzakelijk op traditiën, welke bij de volkeren in het Oosten nog in eere gehouden worden.

Hij maakte, buiten hetgeen hij uit eigen ondervinding putte, gebruik van eenige belangrijke werken, waaronder vooral van Murray, die van Isambert, van den Abbé Lievin en anderen.

Op deze tentoonstelling vindt men eenige schilderijen en eene groote verzameling studiën bijeen, die het resultaat zijn van de door den kunstenaar ondernomen tweede reis naar Indië. Onder de schilderijen, die zijne indrukken van Jeruzalem in Palestina weergeven, treft de bezoeker er enkele aan, waarop de figuur van onzen grooten Meester en goddelijken Heiland Christus voorgesteld is op eene wijze, die tot verstand en verbeelding in buitengewone mate spreekt. Overal treedt de menschelijkheid

van den Christus bij den kunstenaar op den voorgrond het geïdealiseerde begrip dat de legende Hem toekent, geeft hij niet terug, hij toont ons een natuurlijker beeld.

Het kwam den schilder interessant voor, naast schilderijen, die den oorlog voorstellen, die de staten in den strijd om hun bestaan voeren, en waarin honderden vermoord worden, ook zulke te vervaardigen, die den ondergang veraanschouwelijken van enkele personen in den strijd der staten met enkele individuën, die als misdadigers gebrandmerkt worden. Voorts was het het streven van den kunstenaar de verschillende episoden van den oorlog zoo getrouw mogelijk voor te stellen, zonder eenige andere bedoeling. Feiten, zooals zij zich in het geheugen van den kunstenaar prenten, spreken van zelf.
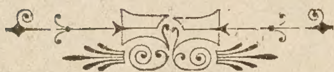
Omtrent de doodstraf is het wellicht niet misplaatst er hier eens op te wijzen, dat, terwijl men er vroeger naar streefde die op de wreedste en langzaamste manier aan den veroordeelde, ten uitvoer te brengen, hetgeen ook thans nog bij de barbaarsche volken geschiedt, men er in de beschaafde landen op bedacht is, de pijn zooveel mogelijk te verzachten, en den dood zoo spoedig doenlijk te laten intreden. Dit heeft de Engelsche vindingsgeest buiten twijfel in de hoogste mate bereikt, door toepassing in Indië, waar de doodstraf door middel van kanonnen geschiedt (No. 16). Terwijl bij het fusileeren de veroordeelde dikwijls niet onmiddellijk den geest geeft en hem dan een kogel van een enkelen man het leven moet nemen, scheurt een kanon het lichaam uiteen, werpt de deelen naar alle kanten en het hoofd, (dit is inderdaad vaak waargenomen) schroeft zich spiraalsgewijze in de hoogte. De afschrikwekkende indruk die het op den toeschouwer maakt, is ontzettend, hetgeen eveneens met de begrippen der wetgeving van den tegenwoordige tijd overeenkomt.

De galg, die vooral in de middeneeuwen toegepast werd (No. 17) is een gebruikelijk middel voor de doodstraf en is onder anderen in Rusland nog in zwang.

De dood volgt hierbij niet zoo spoedig en is ook de pijn grooter, zoodat de reeds vermelde manier beter is. Maar het is reeds eene groote verbetering in vergelijk met den bij de Romeinen gebruikelijken kruisdood (deze schilderij is nog niet geheel voltooid en daarom niet tentoongesteld).

Van de smarten die de aan het kruis geslagen veroordeelde lijdt kan zich de levendigste phantasie geen denkbeeld vormen.

Inderdaad schijnt zich ook op dit duistere gebied van menschelijke vindingskracht een trachten naar het goede te openbaren.

Skobeleff na den Slag.

Schilderijen uit den Russisch-Turkschen oorlog en andere.

1. **Skobeleff op den Schipka.** Na de overwinning bij Schenóva waren de troepen in front van de vesting en de linkervleugel aan den St Nikolaasberg opgesteld, toen Skobeleff op hen kwam toerijden met zijn muts wuifde en hen toeriep: In naam van het vaderland, in naam des Keizers, soldaten, ik dank u!
2. **Kosakken op veldwacht bij Rutschuh a/d Donau.**
3. **De gekwetsten.** De lange weg van Plewna tot aan de Donau was na de Mal Plewna met transportwagens met gekwetsen bedekt. De slechte wegen en de primitieve voertuigen veroorzaakten de zieken nieuwe pijnen. Kleine wonden werden door het onophoudelijk stooten gevaarlijk en door de hitte en stof werden deze geheel met wormen gevuld.
4. **De leemhutten op den Schipka.** De pas op den Schipka ziet er als eene dorpstraat uit. Aan de eene zijde de opgeworpen hutten der officieren en minderen, aan de andere zijde waren dennentakken verborgen, die bij mistige dagen als wegwijzer gebruikt werden. De soldaten deden bij gebrek aan warme kleederen stukken van tentdoek om het lijf, die als mantels dienst moesten doen.
5. **Een roover uit Albanie.**
6. **In het hoofdkwartier (Een adjudant).**
7. **Loopgraven door de sneeuw op den Schipkapas.**
8. **Na het gevecht.**
Het aantal gekwetsten was boven verwachting groot. De voorzorgen die men voor de zieken genomen had, waren onvoldoende, een lazareth van eene divisie

Een Kosaksche Veldwacht.

dat voor 500 man ingericht was moest 7—8000 menschen herbergen. De opoffering der geneesheeren en de ijver der ziekenverpleegsters was prijzenswaardig en toch bleven ontelbaar velen zonder verbonden te worden en zonder voedsel. Regende het, dan baadden de onbeschermde gekwetsten in slijk, vuil en water. Maar zonder klagen wachtte een elk zijn beurt rustig af, totdat hij kon huiswaarts keeren.

9. **Turksch lazareth.** Na de verovering van Plewna was de voornaamste straat der stad met zieken en gekwetsten overvuld, elk huis was een klein hospitaal. Wij traden met een geneesheer een dezer binnen en vroegen aan den huisheer of er in zijn huis ook zieken lagen. „Ongeveer dertig, waarvan er vijf of zes echter reeds overleden zijn", was het antwoord. Een onzettenden stank kwam ons tegemoet! Allen waren reeds lijken. In het volgende huis vonden wij hetzelfde. In een derde eveneens. In het gedruisch en de verwaring der verovering hadden de Turken hunne gekwetsten en zieken vergeten.

10. **Weg naar Plewna.** Van Plewna tot aan de Donau was de weg over een afstand van 50 kilometers letterlijk met lijken van doodgevroren turken bezaaid. De vorst was buitengewoon streng en kwam zoo onverwacht, dat vele der dappere verdedigers van Plewna zonder kreten van smart te hebben geuit ineen zonken en verstijfden. Andere weer bevroren langzaam en worstelden dagen lang met den dood.

„Ik weet mij nog twee Turken te herinneren, een jongen en een oude man, die bij een vuurtje van eenige spaanders hout zaten. 's Morgens in de vroegte reed ik naar het dorp Dolni Dubnack, en toen ik naderbij kwam begon de jonge Turk te jammeren: „O, Effendi . . . . ," verder kwam hij niet. Als een kind schreide hij, terwijl de oude man in elkander gedoken zat, zwijgend en met schuwe blikken het gelaat

Sneeuw-loopgraven op den Schipka.

van mij afgewend. Bij mijn terugkeer naar Plewna, dienzelfden avond, was het vuurtje uitgebrand; levenloos lag de jonge Turk met het gelaat op den grond, de oude zat nog onbeweegelijk gekromd en gebogen; was hij ook reeds verstijfd?"

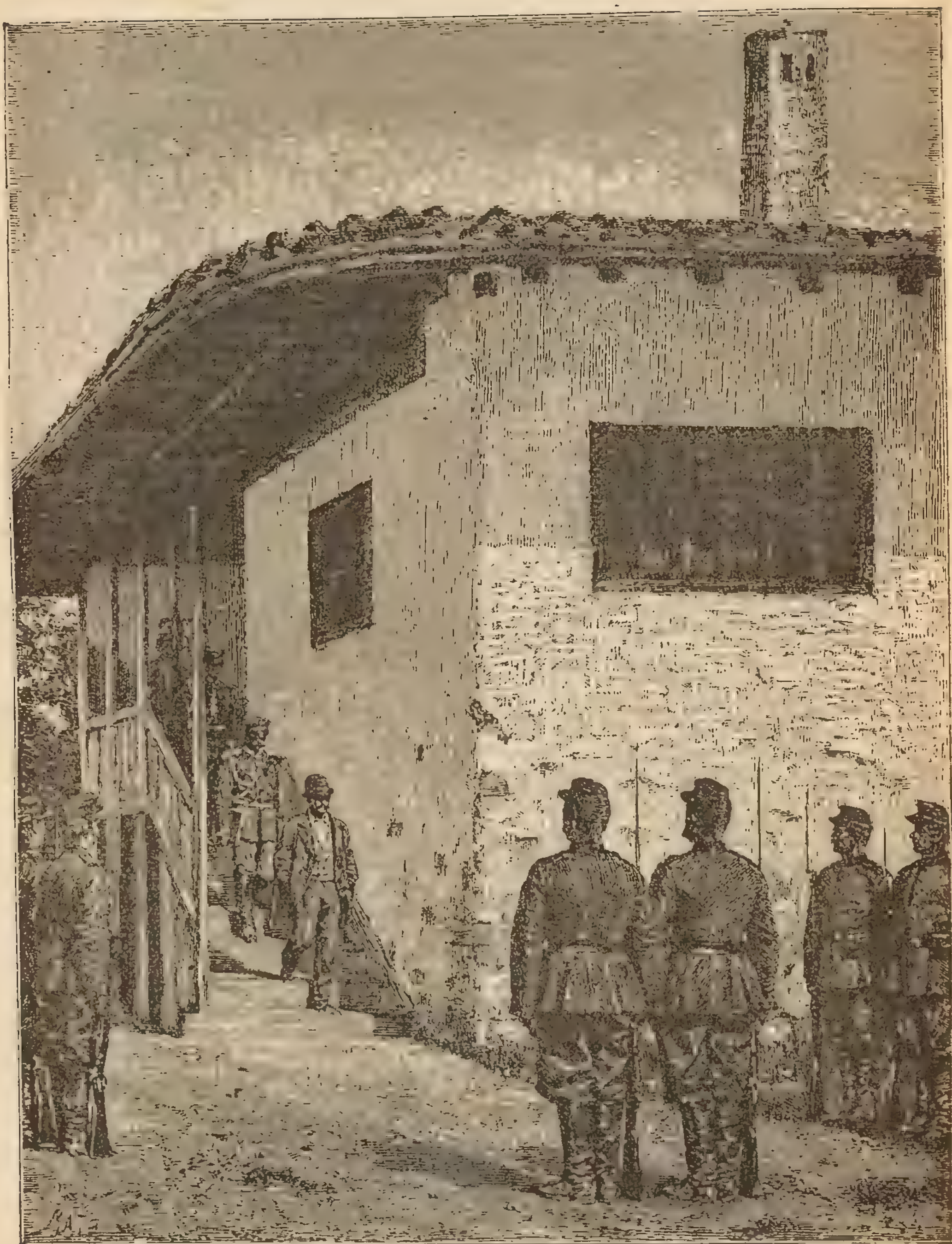
11. **De Overwonnenen.** Twee dagen na de overgave der vesting Telisch, verzamelden de Russen de verminkte lijken bijeen, ongeveer 1300 in getal. De priester sprak een laatst gebed, waarop zij in hun gemeenschappelijk graf werden gelegd. . . . .
12. **Na den oorlog in Bulgarije.** Bij het graf van den echtgenoot, op den Schipka.
13. **Tijdens den oorlog in Bulgarije.** Voorposten op de Bulkanen.
14. **„Op den Schipkapas is alles rustig".** (Rapport van Generaal Redetzky aan den Opperbevelhebber). Dagelijks viel er een groot aantal Russen door de Turksche kogels, maar veel meer nog kwamen door de koude om. De regimenten verminderden in ongeloofelijke mate.
    Bijna de geheele 24e divisie was doodgevroren. „Op den Schipkapas was alles rustig".
15. **De spion.** Twee officieren begeleiden hem bij het verlaten van de woning. Bij het zien der soldaten wordt hij zeer bleek, staat eenige oogenblikken stil, haalt diep adem, steekt zijne handen in zijn zak en gaat de trap af.
16. **Onderdrukking van den Indischen opstand door de Engelschen.**
17. **Straf der zamenzweerders bij de Russen.**

Op den Schipkapas is alles rustig.

Overwonnenen.

De Spion.

De Prins van Wales in Indië.

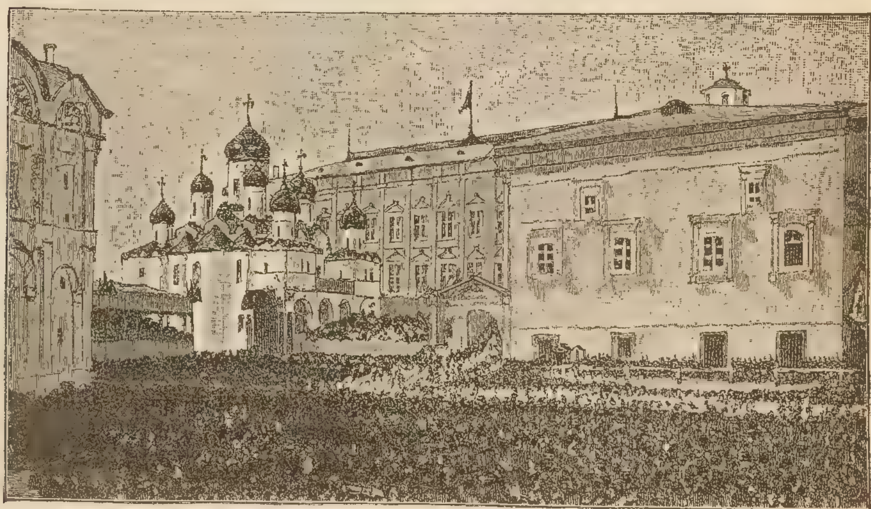
II.

Schilderijen uit Indië, het Oosten en het Heilige land.

18. **De toekomstige keizer van Engelsch-Indie.** Toen de Prins van Wales Engelsch-Indie doorreisde wedijverden de inheemsche vorsten met elkander om hem met pracht en luister te ontvangen. In het oog vallende roode costumes, naar Engelsch gebruik, zag men naast schilderachtige overblijfselen van midden-eeuwsche versiering, overal glinsterden en schitterden edelgesteenten, goud en zilver. Vooral onderscheidde zich hierin Maharad-schah van Jeipore, die voordat de Prins van Wales zijne residentie introk, een bevelschrift uitvaardigde, dat de inwoners gelastte alle gebouwen, geen enkel uitgezonderd, rozenkleurig te beschilderen.

19. **Het gebed.** De Groot-Mogol in zijne eigene moskee, Delhi. Deze moskee werd in het midden der XVII eeuw door den Groot-Mogol Schah Dschechan gebouwd.

20, 21, 22. **Kremlin te Moskou.**

Kremlin te Moskou.

23. **Schets van de krooning in het Kremlin te Moskou** Op het oogenblik dat het keizerlijke paar zich van den rooden trap naar Uspensky-kathedraal begeeft.

24. **Het venster van de graftombe.** De Groot-Mogol Akbar, een der grootste Indische vorsten, richtte deze graftombe ter nagedachtenis van zijnen vriend en raadgever Selim Tschisti op. Deze was een man die een vromen levenswandel leidde, en wiens aandenken thans nog bij alle muzelmannen in Indie in eere gehouden wordt. Evenals de graftombe zelf is ook het venster geheel van zuiver wit marmer. Onder de veranda, die de tombe omgeeft, komen gewoonlijk de bedevaartgangers bijeen en onderhouden zich met de nakomelingen van den Heilige, die bij het graf godsdienstige handelingen verrichten, zonder evenwel zelf heilig te zijn.

25. **Tadsch bij avond,** (van de rivierzijde gezien). Tadsch is eigenlijk een grafmonument, van den Groot-Mogol Schah Dschechan op het graf zijner favorite opgericht. Zij bestaat uit wit marmer en is van boven tot beneden geornamenteerd met Lapis-Lazuli, Malachiet, Carneol en andere kostbare steenen versierd. Het is inderdaad moeilijk zich eene voorstelling van de pracht van dit gebouw te maken, indien men het niet met eigen oogen aanschouwd heeft.

Vooral van uit den tuin levert het een schoon gezicht op, daar alsdan de fijne lijnen en het verblindend witte marmer nog meer tegen het donkere groen uitkomen. Niettegenstaande bij het bouwen aan arbeidsloon niets behoefde te worden betaald, waren er in den loop van 17 jaren 20.000 menschen aan werkzaam, bedroegen de kosten 100 milioen francs.

26. **Tadsch bij avond,** (van de tuinzijde gezien).

27. **Tadsch in den ochtend,** (van de tuinzijde gezien).

28. **De parelmoskee te Agra.** Geheel in harmonische verhouding is de tempel van wit marmer in moor-

schen stijl gebouwd. Versieringen zijn slechts weinig aangebracht, hetgeen echter door het fraaie materiaal zelf in ruime mate vergoed wordt. De moskee werd in 1654 gebouwd, toen een begin van het verval der Indische kunst zich reeds deed gevoelen.

29. **Het huis van Berbul te Futepor Sikri (in de nabijheid van Agra.)** Even zwaar als de massa's uit roode steensoort zijn, even zoo fijn en sierlijk is ieder deel op zich zelf bewerkt; zoowel uit- als inwendig maakt het den indruk, als uit roode beenderen te zijn vervaardigd.

De gunsteling van den Groot-Mogol Akbar, Radschah Berbul, behoorde tot de richting die er naar streefde het Saraceensche element met het Indische te versmelten, waarvan ook dit gebouw getuigt.

30. **Lama's uit Tibet.** Goedaardige, vraatzuchtige schepsels, vol ongedierte en een onaangenamen reuk verspreidend, omdat zij hunne kleeding nooit verwisselen.

Naar buddistisch begrip zijn zij niettegenstaande dat alles onsterfelijk, d. w. z. hun ziel wordt na hunnen dood onmiddellijk in het lichaam van een klein kind herboren.

31. **Butija in Sikkim in het Himalaya-gebergte.**

32. **Eene vrouw van den stam der Butija's, van Mongoolsch ras,** een lui, twistzoekend en buitengewoon bijgeloovig geslacht.

33. **Een Butija-meisje.**

34. **Een Butija-man uit Sikkim, (Himalaya-gebergte.**

35. **Een muzelman, (Hindoe werkman).** De Mohamedaansche Hindoes zijn waarschijnlijk ten gevolge hunner oorlogzuchtige godsdienst, niet zoo onverschillig als de aanhangers van Brahma. De godsdienstleer van de eersten veroorlooft hen, wat aan de laatstgenoemden verboden is te doen.

36. **Een Hindoewerkman.** Een afgebeuld onderworpen wezen, dat zijn honger nooit geheel en al kan stillen.

De muur van Salomo.

Zijne taaiheid is bewonderingswaardig, evenzoo het geduld, waarmede hij zijn moeilijk werk volbrengt, dat vaak de teederste behandeling vereischt.

37. **Bij de deur van eene Moskee.** Bedelende monniken van de orde der Nachschbedi in Turkestan.

38. **De hoofd-moskee in Futepor-Sikri.** Geheel naar het plan van de moskee te Mekka gebouwd, die boven het graf van Mohamed is opgericht. Het is aan anders denkenden ten strengste verboden die moskee te betreden.

39. **Zonsopgang in het Himalaya-gebergte, tegenover Darjeeling.** Evenals de zonsondergang in dit gebergte levert deze een heerlijk, verrukkelijk schoon schouwspel op, dat met het penseel slechts eenigermate kan worden weergegeven.

40. **Idem.**

41. **Zonsondergang in Indie.**

42. **Idem.**

43. **Na zonsondergang.** Een meertje bij Delhi.

44, 45. **De muur van Salomo.** De zes benedenste steenlagen stammen zonder twijfel uit den tijd van David en Salomo, de daaropvolgenden uit den tijd van Herodes en de bovenste uit de periode der muzelmannen. Deze plaats heet „oord der droefenis“, daar van oudsher de Joden het recht hadden hierheen te komen. In den beginne eenmaal des jaars, op den dag der verwoesting van Jeruzalem, echter alleen tegen betaling van een hooge schatting aan de Mohamedaansche overheid; thans komen zij er ten allen tijde en betreuren ongestoord hun vaderland van weleer en hunne groote voorouders. Men ontmoet zelden een aandoenlijker gebruik. Joden van beiderlei kunne, van iederen leeftijd en van alle deelen der wereld, treuren en bidden hier met luid geween en bevochtigen de heilige steenen letterlijk met hunne tranen.

Portret van een Jood.

46. **Tijdens het gebed aan de Muur van Salomo.**

47. **Ingang tot de graven der koningen.** De Fransche geleerde De Saulcy was van meening, dat hier de graven der Joodsche koningen waren en hield een hier ontdekte sarkophaag voor dien van David. Dit is echter gebleken onjuist te zijn, en thans ziet men hem aan voor dien van Helene, de weduwe van den vorst van Adiabene, welke tot het geloof van Juda overging en in de heilige stad hare woonplaats koos.

Gedurende haar leven, dus kort na Christus dood, liet zij dit praalgraf bouwen.

Bijzonder merkwaardig is de ronde steen aan den ingang van het praalgraf, die zoo nauwkeurig geplaatst is, dat een dief, die van binnen zou zijn ingedrongen, hem niet kan verschuiven, zonder levend begraven te worden.

Eerst voor korten tijd maakte de genoemde Fransche geleerde den ingang vrij, door het wegruimen van de zich daar opgehoopte aarde.

De zichtbaar geworden gedeelten van de rots onderscheiden zich door hunne rose kleur van de bovenste steenlagen, die in den loop der eeuwen door den invloed der lucht donkerder zijn geworden.

Het water wordt in bakken afgevoerd, die even als het praalgraf zelf, een weinig ruw, maar duurzaam, monumentaal en grootsch zijn uitgevoerd.

48. **Portret van een Jood. Rabbi uit de westelijke provinciën van Rusland.** De Joden, vooral de ouderen van dagen, stroomen in groote menigte naar de heilige stad, ten einde hier de rest van hun leven te slijten en in het dal van Josaphat te worden begraven, waar de dooden, naar hunne meening, het eerst tot een nieuw leven zullen worden opgewekt.

In Jeruzalem is de joodsche bevolking over het-algemeen sterk toegenomen, waarvan de vele liefdadige inrichtingen, die door Montefiore, de Roth-

schilds en andere vermogenden worden onderhouden wel de hoofdoorzaak zullen zijn.

De Turksche regering heeft echter voor den grooten toevloed der Joden bevreesd, in den laatsten tijd een streng gebod uitgevaardigd, dat den joden van nu af aan verbiedt, aan deze bedevaartsoorden van het heilige land langer dan dertig dagen te vertoeven; voorts is hun het recht zich er voor goed te vestigen geheel ontnomen. Blijkbaar vreezen de Turken, dat het „beloofde land" opnieuw in het bezit der Joden komen zal.

49. **Refectorium van de spelonk van den berg der verzoeking.** Sedert onheugelijke tijden bevinden zich in dezen berg holen met kluizenaars en de zeer geloofwaardige overlevering bestaat, dat Jezus Cristus 40 dagen in een der holen doorbracht, waarvan het refectorium hier is voorgesteld Wanneer 's nachts een lichtstraal de spelonk verlicht, verplaatst hij de phantasie 1850 jaren terug, toen de groote kluizenaar hier bij flauw licht zijne groote taak overdacht. De muren van het refectorium waren eens met fresco's bedekt, waarvan thans de sporen nauwelijks meer te herkennen zijn. Van af het balkon geniet men een der schoonste uitzichten op het dal van den Jordaan en op die plaatsen gewijd door de gebeurtenissen in het oude en Nieuwe Testament vermeld. Recht voor zich uit aanschouwt men Jericho, verder, in het midden van een weelderigen plantengroei, vertoont zich de Jordaan, waaraan het klooster van Johannes den Dooper is gelegen; rechts de doode zee met het klooster van den heiligen Gerasimus, naar men vermeent ter plaatse waar de moeder Gods op Hare vlucht naar Egypte gerust zou hebben; links strekken zich het dal van den Jordaan, de weg naar Tiberias en de bergen die aan Samaria grenzen uit.

50. **Kleine binnenplaats in een huis te Jerusalem.** Een

karakteristiek gebouw aan de Muur van Salomo. Dikwijls is zulk eene binnenplaats door twee families bewoond, die in voortdurenden strijd met elkander leven. Bijna dagelijks ontstaat er door die twisten een ergerlijk gejammer en gehuil, dat gewoonlijk even spoedig eindigt als het begonnen is; de mannen nemen er zelden deel aan. De onzindelijkheid en de uitwaseming verdraagt een Europeaan slechts met moeite.

51. **Een Russisch kluizenaar aan den Jordaan.** Vader Bassianus uit Kamenetz-Padolsk, eertijds molenaar van beroep, zou zich gelukkig rekenen voor het een of ander klooster eene flinke molen te mogen bouwen en wil dan in vrede sterven. Hij leeft armoedig en is niet veel eischend, bidt vurig zijne rozenkransen, waarvan hij er een groot aantal bezit, driemalen daags, hoofdzakelijk des morgens, des avonds en te middernacht, waarbij hij iedere keer Jezus Christus en de Moeder Gods 300 malen aanroept, de aartsengelen, engelen, profeten, apostels en alle heiligen 200 maal. Zijn geloof is oprecht, maar niet zonder eigenwaan; hij geeft zich b. v. de grootste moeite door vragen te weten te komen of de Czaar zijn beeldtenis te zien heeft gekregen en of hem wellicht de een of andere belooning ten deel zal vallen.

52. **Grieksche monnik.**

53. **Een oud joodsch graf.** Een zeer lage opening geeft gewoonlijk bij zulk een graf toegang tot een even laag vertrek, in welks wanden zich naar alle kanten nissen bevinden, die tot rustplaats der dooden moeten dienen. In een der nissen, waarin nog niemand gelegd was, plaatste men het lijk van Jezus Christus, en wel in het graf, dat Jozef waarschijnlijk voor zich zelf of een zijner familieleden had laten maken. De uitgang werd gewoonlijk door een gehouwen steen afgesloten. Zoo zagen er alle graven in den ouden tijd uit, andere bestonden er niet en wanneer

het thans voorhanden graf er als een kist uitziet, dan komt dit daar vandaan, dat hetzij de bedevaartgangers, hetzij de bouwlieden der Basilika die er naar trachten de Godsdienstoefening boven het graf te doen plaats vinden stukken van den steen en van den spelonk afbraken. De toegang tot deze graven was alleen door de reeds genoemde kleine opening.

54. **Kluizenaar aan den Jordaan.** De kluizenaars houden zich hetzij aan de oevers van den rivier zelf op, of op eenigen afstand daarvan in de nabijheid van het St. Johannes Klooster. Zij graven kleine cellen, in drieën of vieren afgedeeld, die zij bewonen en volgens hen in den winter warm, en in den zomer koel zijn; over dag zoowel als 's nachts worden zij echter voortdurend van muggen en ongedierte in groote menigte geplaagd, die hun geen oogenblik rust gunnen.

Zij, die aan de oevers wonen, hebben ook nog last van slangen en allerlei ander ongedierte.

Hoofdzakelijk houden zij zich met de vischvangst bezig, maar ook met het snijwerk van beenderen en hout en met het vervaardigen van paternosters. Hun aantal is trouwens zeer beperkt.

55. **Portret van een kluizenaar.** Deze kluizenaar bekende dat hij den Golgotha-tempel, waar hij in de kerk dienst deed, had verlaten, omdat hem het al te vrije verkeer der Grieksche monniken met de vrouwelijke bedevaartgangers ondragelijk werd.

56. **Zijne woning.** Op den rug van eenen berg gelegen met een klein afdak, om hem voor de zonnestralen te beschutten. De Russische bedevaartgangers brengen hem steeds kleine gaven, die uit brood, beschuit en koperen munten bestaan.

In een dergelijk hol heeft Johannes de Dooper waarschijnlijk eertijds gewoond, die, volgens de over-

levering een zwervend leven leidde, waartoe hem de vervolgingen waaraan hij van overheidswege bloot stond, noopten.

57. **Portret van een Arabier.** De Arabieren kwamen hier met hunne Kalifen als veroveraars. Het is een goed type en een gastvrij volk; zij behooren grootendeels tot de Mohomedanen van sunnitische richting. Thans vindt men echter niet weinig Chistenen onder hen, die trouwens meestal om het geld, om een of ander beroep of om eenig materiëel voordeel tot dit geloof zijn overgegaan. De naijver der veelvuldige Christelijke secten, die de Arabieren door geschenken tot het toetreden tot hunne kerkgenootschappen trachten over te halen heeft de werkzame kolonisten in die streken waar de naijver het grootste is geheel en al bedorven.

58. **Portret van eene Arabische vrouw.** Het type dat de Arabische vrouw kenmerkt, is in 't algemeen fraai te noemen. Op wandelingen ontmoet men er velen van ontegenzeggelijke schoonheid. Even als alle andere vrouwen uit het Oosten worden zij zeer vroeg oud, de welgestelde stadbewoonsters houden werken voor schande en leven slechts voor gebabbel en gepraat..

59. **Portret van een Arabier uit Egypte.**

60. **Portret van een Bedouin uit Egypte.** Jammer genoeg is het type van Bedouinen uit Palestina, die de oudste inwoners zijn van dit land, verloren gegaan.

61. **Portret van eene Arabische vrouw.**

62. **Abraham's Graf.**

Dit graf bevindt zich te Hebron, eene der oudste steden. Hier op deze plaats kwamen hem de drie mannen de geboorte van eenen zoon berichten, even als den ondergang van Sodom en Gomorra. Behalve Sara, die hier stierf, zijn er Abraham, Isaac en diens vrouw Rebekka begraven. Het gebalsemde lijk van

Abraham's Graf.

Jacob werd eveneens hier heengebracht. (Hoogstwaarschijnlijk is de mummie nog voorhanden).

Dit oord, welk buiten twijfel de echte graven bevat, is sedert onheugelijke tijden het voorwerp van vrome vereering der Joden en Mohamedanen. Het bovenste gedeelte heeft Minarets, het werk van lateren tijd door de Muzelmannen; eerst onderaan, waar de door den tijd zwart geworden steenen beginnen tot aan den bodem, is er eene muur uit David's tijd. De schets is van af het dak eener hut genomen. De buitengewoon dweepzieke geest der bevolking maakte eene groote afbeelding zeer moeilijk. In de moskee

worden Christenen slechts zeer zelden toegelaten (1862 de Prins van Wales). De ruimte zelf is nog door geen Christelijk reiziger betreden. De rabbi Benjamin, die in de 12de eeuw leefde, beweert er de graven van de aartsvaders te hebben gezien.

63. **Bethel.** Interessante overblijfselen van een put, waarschijnlijk uit Israelitischen tijd. Op de heuvels, waar ruïnes van een Romeinsch bouwwerk te vinden zijn, hoedde Abraham zijne kudden. Hij deelde hier zijne kudden met Lot. Jakob sliep hier op den grond, evenals de Arabieren heden ten dage doen, met een steen tot hoofdkussen en zag in zijnen droom de ladder, die ten hemel leidde. Later bouwde hij op de plaats waar God het eerst met hem sprak, een altaar. Om een in lateren tijd opgerichten tempel ontstond eene stad, die volgens joodsche overleveringen zoo uitgestrekt was, dat, toen de Romeinen aan den eenen kant binnendrongen, men aan den anderen kant nog feesten en bruiloften vierde. (?!) Thans ligt naast de put nog maar een klein dorpje.

64. **De Doode Zee.** Van den voet van den berg gezien waar Christus 40 dagen biddend en vastend vertoefde. Van hier uit is slechts het noordelijke gedeelte van de Doode Zee te zien, niet het zuidelijke, waar, volgens de overlevering, Sodom en Gomorra lagen. Abraham zag van af de heuvels te Hebron den rook. die opsteeg, toen de bekende katastrophe die plaatsen verwoestte.

Op welke wijze zij ten ondergingen is niet bekend; maar het is wel aan te nemen, dat het asphalt, dat men daar in groote menigte aantreft, vlam heeft gevat; verder is het niet onwaarschijnlijk, dat de huizen, even als de beroemde toren van Babel, van asphalt gebouwd waren en een vulkanisch vuur de beide plaatsen weldra in een groote vuurpoel herschiep. Aardbevingen, die met vulkanische uit-

barstingen gepaard gaan, deden de katastrophe een nog grooteren omvang aannemen.

Alle plantengroei was totaal verwoest en de zee letterlijk verdikt. Het water heeft bijna 30 procent zoutgehalte en is zoo zwaar, dat het een mensch bijna draagt, de omstreken zijn zoo wild en woest, dat zij die van de zoutzeeën van het westelijken Tibet nog overtreffen.

Achter de zee zijn de moabitische bergen zichtbaar. Rechts in de verte ligt de plaats, vanwaar Mozes het beloofde land aanschouwde, waar hij stierf en ook begraven werd. Links naderen de bergen meer en meer de kloof, waardoor de Israëliten het dal van den Jordaan bereikten. Aan deze zijde van de zee ligt het dal van Jericho dat eens door zijne tuinen zoo beroemd was. Op deze plaats bevond zich eens het Romeinsche Jericho, ten tijde van Christus; het Jericho, waarvan de propheten spreken, lag meer links.

65. **De bron Jakobs**. Het grondstuk, waarop de bron ligt, schonk de aartsvader aan zijnen zoon Jozef. Het strekt zich in een diep dal aan den voet van den berg Garizim uit, voor den ingang naar den pas, waar thans de stad Nablus, het oude Sichem, de toenmalige residentie der Samaritanen ligt. Om de bron heen is het heuvelachtig en daarboven staat nog een half verwoeste zuil, een overblijfsel van eene kerk, die daar in den tijd der kruistochten en nog later heeft gestaan. Bij deze bron sprak Christus met de Samaritaansche vrouw.

66. **Jozefs Graf.** Dit bevindt zich niet ver van de bron en is naar alle waarschijnlijkheid het echte graf van Jozef. Zooals bekend is, liet Jozef, toen hij stervende was, zijne zonen zweren, dat zij zijn lijk, „zoodra God hen zou bezoeken", uit Egypte zouden met zich nemen. En het gebeente van Jozef, dat de kinderen Israels medevoerden werd in Sichem op het veld begraven, dat Jozef aldaar gekocht had.

67. **Gilgal.** Eene plaats in het dal van den Jordaan, waar de Israeliten, toen zij uit de Moabitische bergen kwamen en de rivier tegenover Jericho waren overgegaan, twaalf steenen oprichtten en in het beloofde land voor de eerste keer de Arke des Verbonds plaatsten.

Hier vierden zij voor de eerste maal het Paschafeest, hier werd Saul tot koning gezalfd en hier begroette de stam Juda, David. Een alleenstaande tamari groeit thans aan deze plaats. Daaromheen overblijfselen van vroegere bouwwerken.

In den oud Christelijken tijd stond hier de kerk van den Aartsengel Michael, die hier aan Jozua verscheen en hem beval de weifelende Israeliten tegen Jericho aan te voeren.

68. **Samuel's graf.** Het is niet zeker of zich hier inderdaad de rustplaats van den grooten rechter van Israel bevindt. Intusschen wordt dit oord door de Mohamedanen in hooge eer gehouden en stroomen zij bij duizenden hierheen.

Het graf is op een van de grootste heuvels in de omstreken van Jeruzalem gelegen; het is de plaats waar Samuel de Israeliten tot den oorlog met de Philistijnen bijeen riep en hier werd door hen hun eersten koning gekozen. De berg ziet op het dal van Gibeon neer, waar vóór den slag tusschen de stammen Juda en Benjamin van iedere partij twaalf jongelingen zoo hevig met elkander vochten, dat alle vierentwintig vielen. In dit dal bracht Salomo duizend menschen aan God ten offer; de Heer verscheen hem in den droom, deed hem de gelofte den wensch zijns harten te vervullen en schonk hem „wijsheid" en voegde daarbij later ook nog „rijkdom" en „roem" De rechterzijde van den berg helt naar het beroemde dal Betharon af, waar de Israeliten, door Jozua aangevoerd, de Amoriten versloegen. Hier wendde

hij zich tot God en riep ten aanzien van geheel Israël: zon, sta stil, maan, beweeg u niet! En de zon stond stil en de maan bleef staan tot dat het uitverkoren volk zijnen vijand gewroken had.

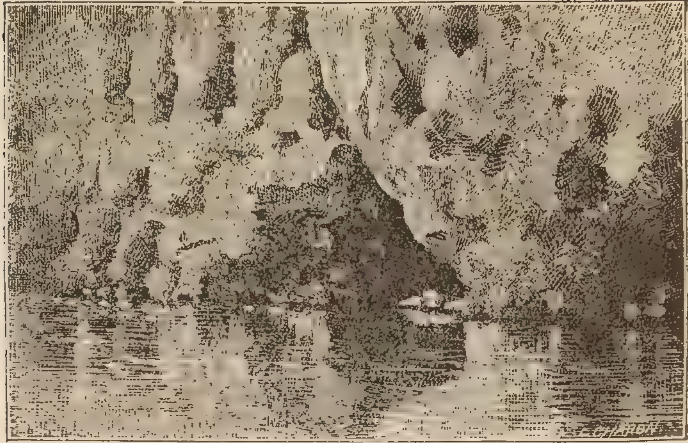
69. **Het dal Esdrelon.** Dikwijls werd in dit dal het lot der wapenen van Israël beslist. Rechts is de heuvel Gilboa, waarop de overwonnen Saul en zijn zoon Jonathan verslagen werden.

Achter Gilboa ter linkerhand liggen de puinhoopen van Jezraelis, de residentie van Achab en Jezabel, die hier uit het venster geworpen en door de honden verscheurd werden.

Aan de linkerzijde bespeurt men Klein-Hermon, aan welks voet het leger der Philistijnen was opgeslagen, voordat zij tegen Saul vochten. Het leger der Israëliten stond vlak achter Gilboa bij de bron van Gideon. De stand was slecht gekozen, daar het land van Klein-Hermon tot aan de bron schuin afloopt en dus de voordeelen van den aanval allen op de kant der Philistijnen waren. De slag begon in den vroegen morgen. De Philistijnen (Bedouinen) sloegen de Israëliten in een oogenblik op de vlucht, en het bloedbad had waarschijnlijk op de heuvels plaats. waar daags na den slag, de lijken van Saul en zijne zonen werden gevonden.

70. **De bron van Gideon.** Hier werd een andere beroemde slag beslist. Gideon versloeg hier met 300 soldaten de troepen der Midianieten. Hij paste hier zijn bekend middel toe om te weten te komen hoe gehard zijne soldaten waren Hij koos slechts diegenen uit, die niettegenstaande hunne groote afgematheid door de hitte, het water niet onmiddelijk uit de rivier slurpten, maar het in nappen of met de holle hand schepten. Het werd nacht, de troepen der Midianieten sliepen in hunne tenten.

Gideon en zijne soldaten slopen voorzichtig

De bron van Gideon.

naderbij; plotseling werd de nacht door fakkels verlicht, de Bazuinen weerklonken en onder het geroep van „Het zwaard van den Heer en van Gideon" overrompelden zij den vijand.

De spelonk te Endor.

71. **De spelonk te Endor.** Zooals bekend is, begaf zich Saul, voor den laatsten beslissenden slag naar de heks van Endor, die hem zijne nederlaag en zijne dood voorspelde. Niet zonder gevaar had hij de reis naar haar toe gemaakt, want Endor ligt aan de noordkant van den kleinen Hermon, aan welks voet, gelijk reeds vermeld is, de Philistijnen gekampeerd waren. Saul kwam blijkbaar om hen heen en wel van de rechterzijde, „zoodat hij Endor in twee uren tijds kon bereiken."

In het dorpje Endor zijn vele holen, die eens bewoond werden en zal de beroemde toovenares waarschijnlijk ook in een dier holen verblijf hebben gehouden.

Voor den ingang van de spelonk, die hier is voorgesteld, ontdekt men sporen van eenen steenen drempel, als voor eene deur. Van binnen is er een groote ruimte en een kleinere die een weinig zijwaarts gelegen is.

72. **Beisan.** Een kleine groene heuvel, op een verren afstand reeds zichtbaar, de Akropolis van de toenmalige ontoegankelijke vesting der Philistijnen, de eenige die de Israëliten niet konden veroveren.

De citadel bevond zich op den top van den heuvel, die, komt men dichter bij, een buitengewoon sterk blijkt te zijn, omgeven van natuurlijke diepe grachten. De glooiingen van den heuvel zijn zeer steil, op sommige plaatsen bijna loodrecht.

De vlakke top was door muren omringd. De hoofdpoorten der ruïne, die thans nog zichtbaar is, lagen aan de noordwestkant. Naar alle waarschijnlijkheid hingen de Philistijnen de lijken van Saul en Jonathan op de wallen der vesting op, die op de naburige heuvels van Gilboa gesneuveld waren. De onverschrokken bewoners van Schabes gingen des nachts den Jordaan over, klommen op de wallen, namen de lijken weg en begroeven die met gebruikelijken eerbewijzen.

73. **Schouwburg te Beisan.** Een heuvel ter zijde van een

theater uit den Romeinschen tijd. De plaats is dicht begroeid en veel is in elkander gezakt, maar de binnendeuren en doorgangen zijn nog behouden gebleven. Het theater vormt een halven cirkel en is van basalt gebouwd.

Zooals bekend werd hier een groot aantal Christenen onder de regeering van Julianus den Afvallige gedood en in stukken gereten.

74. **Pauze onder het gebed.**

75. **De bron van Elisa.** Waarschijnlijk dezelfde bron waarvan de profeet het bittere water op verzoek der omwonende bewoners in zoet water veranderde. Om de bronnen heen vindt men overblijfselen van een zeer oud bouwwerk, dat waarschijnlijk nog uit den oud Romeinschen tijd dagteekent, uit den tijd van Herodes den Groote.

Men neemt aan dat Herodes zijnen bloedverwant Aristobul, dien het volk tot zijnen opvolger wilde kiezen, in deze bron wierp. In vroeger dagen was de bron in Jericho zelf gelegen.

76. **Puinhoopen van een Samaritaanschen tempel te Sichem.** Toen de stammen van Israel, die zich na den terugkeer uit de Babylonische gevangenschap met andere op hun gebied wonende volkstammen hadden vermengd, en zij den bewoners van Judea hunne medewerking aan den wederopbouw van den tempel te Jerusalem weigerden, besloten de Samaritanen een eigen tempel te bouwen en wel op den berg Garizim. In lateren tijd werd deze tempel verwoest en er verrees op dezelfden plek, waarschijnlijk van hetzelfde materiaal, eene kerk aan de Moeder Gods gewijd.

Het aantal Samaritanen neemt van jaar tot jaar af, (thans telt men nog slechts dertig zielen), maar deze brengen nog heden ten dage hunne offers met alle mogelijke plechtigheden en vieren het Paaschfeest ook nog in deze ruïnes.

77. **Eene oude straat te Samaria (Sebaste).** De Israëlitische koning Omri, kocht onder de regeering van Asa, koning van Judea, den berg Samaria voor twee talenten zilver, stichtte er eene stad die hij in plaats van Sichem, tot residentie koos. Zijn zoon Achab, die Jezabel tot vrouw had, voerde den Baaldienst weder in. In lateren tijd werd deze plaats door de daden van den profeet Elisa opmerkenswaardig.

Herodes de Groote verbouwde de stad later geheel, verfraaide haar en gaf haar ter eere van Keizer Augustus den naam Sebaste.

Van dien tijd zijn er nog overblijfselen bewaard gebleven.

78. **De graven der koningen.** De Fransche geleerde, De Saulcy, was van meening, dat zich hier de graven der koningen van Judea bevonden, en hield onder anderen een gevonden sarkophaag voor dien van David. Dit is intusschen gebleken onjuist te zijn en thans ziet men hem aan voor dien van Helene;, de weduwe van den vorst van Adiabene, welke tot het geloof van Juda overging en in de heilige stad hare woonplaats koos. Gedurende haar leven, dus kort na Christus dood, liet zij dit praalgraf bouwen, Bij het opgraven der aarde, die de plaats en den ingang der graven bedolven had, vond De Saulcy vele urnen, vazen en lampen uit den tijd der Romeinen, twee of drie oostersche albasten vazen, eenige steenen kistjes en gouden sieraden. Hij ontdekte voorts eene tot dien tijd onbekend gebleven kamer, waarin zich een Sarkophaag met een lijk bevond, dat bij den eersten aanblik zich goed scheen te hebben gehouden, maar bij de minste aanraking in elkander viel. In het graf zijn verscheidene kamertjes, laag van verdieping, met nissen aan alle kanten, waar de leden der talrijke familie van Helene rusten.

Bijzonder eigenaardig is de ronde steen aan den

ingang van het graf, die zoo sluitend gemaakt is, dat een dief, die in het graf zou ingedrongen zijn, hem niet kan verschuiven zonder levend te worden begraven.

79. **Bron bij Nazareth.** Deze getuigt van hoogen ouderdom en waarschijnlijk vertoefde hier meer dan eens de familie van Jezus Christus. De bron ligt halverwege Nazareth en Kefr-Kenna, het oude Kana van de Gallileërs, dat door het wonder van de verandering van water in wijn zoo bekend is geworden.

80. **De plaats, waar Jezus in den Jordaan gedoopt werd.** De rivier, ongeveer honderd voet breed, heeft tusschen de tamelijk lage, kleiachtige oevers, eene snelle strooming. De oevers zijn met kreupelhout, tamarinden en oleanders bedekt, en hierin verscholen zich in vroegeren tijd dikwijls wilde zwijnen en panters, terwijl er zich ook roovers ophielden. Men heeft zich veel moeite gegeven de plaats nauwkeurig aan te duiden, waar de Israëlieten den Jordaan overtrokken, hetgeen men echter niet met zekerheid bepalen kan, daar de rivier meer dan eenmaal van loop is veranderd. Hier scheidde de profeet Elia de wateren, wandelde op het drooge en werd ten hemel gevoerd. En ook hier, scheidde Elisa met den mantel van den profeet terugkeerende de wateren van den Jordaan met de woorden: Waar is de Heer de God van Elia!

De meeste belangstelling verdient deze plaats daardoor, dat Johannes hier — volgens de overlevering — Jezus doopte.

Elk jaar komt hier ter plaatse in den loop der heilige week eene groote karavaan van pelgrims, die zich in den heiligen stroom baden. Onder het zingen van psalmen, begeven zich oud en jong, mannen en vrouwen, te water, voor welk doel er touwen gespannen zijn, daar de strooming van tijd tot tijd onvoorzichtigen meesleept.

81. **Weg naar den Jordaan.** Een buitengewoon kale streek, die alleen aan de oevers door plantengroei eenig leven verkrijgt. Ter weerszijde van de rivier liggen groote zandheuvels van den allerzonderlingsten vorm, door den wind opgewaaid, waarin kluizenaars huizen.

82. **Kapernaum.** Kapernaum ligt aan den noordelijken oever van de zee van Tiberias. Onmiddelijk achter eene kleine boerenwoning ziet men de puinhoopen van een prachtig gebouw, dat wat grootte en fraaien arbeid aangaat, tot de merkwaardigste heeft behoort. Met hoog gras en riet begroeid, liggen daar kolossale stukken van wit marmer, kapiteelen en gebroken architraven enz., die in het tijdperk te rangschikken zijn toen het joodsche Sanhedrin, na de verwoesting van Jeruzalem, naar Tiberias trok. Te Kapernaum woonde Jezus drie jaren van zijnen predikingstijd en verrichtte er onder anderen het wonder van de genezing van den lamme, die, wegens de groote volksmenigte vóór het huis, door het dak aan de voeten van Jezus naar beneden werd gelaten. Hier genas Hij ook de schoonmoeder van den Apostel Petrus, den dienaar van den Centurio enz. Eenigen zijn van meening, dat deze puinhoopen van de stad Chorazin afkomstig zijn, hetgeen echter ongegrond is.

83. **Bethsaida.** De geboorteplaats van de Apostels Petrus, Andreas, Philippus, Jacobus en Johannes. Nergens zijn de oevers van de zee voor den vischvangst zoo geschikt, als deze inham met glooiende zandoevers. Men vindt er thans nog verscheidene visschers. Hier en daar treft men dicht begroeide steenhoopen aan, waaronder men waarschijnlijk eens iets interessants zal vinden. In de nabijheid dezer plaatsen groeit het koren welig en vermenigvuldigen zich de visschen bizonder sterk. Christus genas hier een blinde.

84. **De berg Tabor.** Deze berg heeft eene zeer regelmatige gedaante, en verrijst 600 M. boven den waterspiegel.

Op den top bevinden zich puinhoopen van eene vesting uit den ouden tijd. Het is moeilijk aan te nemen, dat de Verlosser dit oord tot Zijne verheerlijking uitkoos.

In den bijbel is er van den berg meermaals sprake, maar in het Oude Testament vindt men hem geen enkelen keer vermeld. Eerst na den tijd van den heiligen Hieronymus, dus sedert de vierde eeuw, werd Tabor als de plaats der verheerlijking genoemd, maar even goed kan de aanduiding in het Nieuwe Testament op een anderen „alleenstaanden berg" betrekking hebben, b. v. op den kleinen Hermon.

85. **De top van den berg Tabor.** Op den hoogsten top van den berg ontdekt men de ruïnes van twee kerken, eene kleine en eene grootere. De eigenaren van deze plaats, katholieke monnikken, hebben het plan opgevat de ruïnes te restaureeren en hier te bouwen.

Voorloopig hebben zij er slechts eene kleine kerk met een Asyl voor bedevaartgangers. Het uitzicht, dat men op den top genieten kan, is heerlijk schoon.

86. **Een Grieksche monnik.**

87. **Berg der verzoeking** (nacht). Sedert onheugelijke tijden bevinden zich op dezen berg holen door kluizenaars bewoond en de zeer geloofwaardige overlevering bestaat nog, dat Jezus in een dezer holen 40 dagen toebracht.

Wanneer 's nachts een enkele lichtstraal de ruimte verlicht, verplaatst de phantasie ons twintig eeuwen terug, toen de groote Kluizenaar bij flauw licht zijne groote taak overdacht en waarschijnlijk meer dan eenmaal wijfelde of hij den weg zou betreden, die hem tot den smadelijken dood aan het kruis

moest voeren. Boven op den berg, (vanwaar de Verleider aan Christus alle Koningrijken der wereld toonde) zijn de puinhoopen van eene kerk te vinden, die Keizerin Helene ter herinnering aan Christus' verzoeking liet bouwen.

88. **Gang in de spelonk van den berg der verzoeking.** Te halver hoogte van den berg verheft zich loodrecht een steile rotswand. Deze gang is sedert betrekkelijk korten tijd in plaats van het zoo gevaarlijke voetpad gemaakt, vanwaar dikwijls pelgrims in den verschrikkelijken afgrond stortten. Tegenwoordig houden hier twee grieksche monniken verblijf, die zich onledig houden de eenige levende wezens, n.l. lijsters voeren en wel op die wijze, dat zij hun stukjes gedroogde vijgen toewerpen, die door de vogels in de lucht opgevangen worden.

89. **Keuken bij de spelonk.** Het voedsel van de kluizenaars is zoo eenvoudig mogelijk en bestaat uit grof, zwart brood, uien, knoflook en olijven; niettemin ondersteunen zij in jaren van hongersnood de arme Bedouinen die aan hunne deur aankloppen en om hulp vragen.

90. **Gedeelte van de spelonk, dat volgens de overlevering nog uit den tijd van Jezus Christus stamt.** De prior, Vader Alexius, een Grieksche monnik leidt de godsdienstoefening.

De wanden van de spelonk waren eens met fresco's bedekt, waarvan thans nauwelijks eenige sporen meer over zijn. Van het balkon geniet men een der schoonste uitzichten op het dal van de Jordaan en op die plaatsen gewijd door gebeurtenissen in het Oude- en Nieuwe Testament vermeld. Recht voor zich uit aanschouwt men Jericho, verder, in het midden van een weelderigen plantengroei, vertoont zich de Jordaan, waaraan het klooster van Johannes den Dooper is gelegen; rechts de doode zee met het klooster van den heiligen Gerasimus, naar men verneemt,

aan de plaats, waar de moeder Gods op Hare vlucht naar Egypte gerust zou hebben; links strekt het dal van de Jordaan zich uit, de weg naar Tiberias en de bergen, die aan Samaria grenzen.

91. **Koepel van de grafkerk te Jeruzalem.** De koepel werd door brand vernield, toen door de Grieken herbouwd, en in 1869 voor gemeenschappelijke rekening der regeeringen van Frankrijk, Rusland en Turkije in hare vroegere gedaante hersteld. De middellijn van den koepel bedraagt 20 meter. Op deze zijde van den tempel werden onlangs door den Russischen Archimandriet Antonius de bouwvallen der Basilika van keizer Constantijn en naar alle waarschijnlijkheid ook de overblijfselen der voormalige stadspoorten ontdekt, waardoor de Heiland naar de gerechtsplaats werd geleid. Naar deze ontdekking te oordeelen zou de terechtstelling van den Verlosser vlak achter de stadsmuur hebben plaats gehad. Deze ontdekking dient als bevestiging voor de echtheid der heilige grafplaats, waaraan tot dusver veelal getwijfeld werd.

92. **De berg Chatin** op den weg van Nazareth naar Tiberias is opmerkenswaardig, omdat in zijne nabijheid de laatste slag tusschen de Kruisridders en de Mohamedanen plaats vond, waardoor het lot der Christenen in het heilige land werd beslist.

Den 14den Juli 1187 versloeg Saladin de Christenen, onder bevel van Guido van Lusignan, die zich had laten verleiden zijne gunstige positie te verlaten en deze hoogten te bezetten. Na eenen marsch van vierentwintig uren, waarop de ridders door hitte, honger, dorst en voortdurende schermutselingen verzwakt werden, sloegen zij hun nachtleger in de nabijheid van den berg op. Na een verschrikkelijken nacht, van alle kanten door het vijandig leger ingesloten, werd het lot der kruisridders beslist; de

vermoeide, zwaar gewapende strijders konden aan de lichte bewegelijke Arabische ruiterij geen weerstand bieden en trokken zich weldra op de rots terug. Hier verdedigde zich de koning, omgeven van zijne voornaamste vasallen en van de geestelijkheid, met de Tempelheeren en de ridders van St. Jan nog langen tijd; eindelijk moest hij kapituleeren .....

93. **Portret van een Jood.** Een rabbi, uit de westelijke provinciën van Rusland. De joden, vooral de ouderen, stroomen in groote menigte naar de heilige stad, teneinde hier hunne laatste dagen te slijten en in het dal van Jozafat te worden begraven, waar de dooden, naar hunne meening, als de eersten tot een nieuw leven zullen worden opgewekt. In Jeruzalem is de joodsche bevolking over het algemeen sterk toegenomen, waarvan de vele liefdadige inrichtingen, die door Montefiore, de Rothschilds en andere vermogende Israëlieten worden onderhouden, wel de hoofdoorzaak zullen zijn.

De Turksche regeering heeft echter, bevreesd voor den toevloed der Joden, in den jongsten tijd een streng gebod uitgevaardigd, dat den Joden voortaan verbiedt aan deze bedevaartsplaatsen, van het heilige land langer dan dertig dagen te vertoeven; voorts is hun het recht, zich er voor goed te vestigen, geheel ontnomen. Blijkbaar vreezen de Turken. dat het „beloofde land" opnieuw in het bezit der Joden overgaat, wat trouwens, 't zij vroeg of laat, toch geschieden zal.

94. **Portret van een Jood.**

95. **De heilige familie.** „En Hij ging met hen af, en kwam te Nazareth, en was hun onderdanig ......

En Jezus nam toe in wijsheid, en in grootte, en in genade bij God en de menschen," (Lukas II).

Naar den woordelijken tekst der Evangeliën had Christus vier broeders, namelijk Jakob, Joses, Simon

en Judas en ook eenige zusters, die waarschijnlijk achtereenvolgens te Nazareth werden uitgehuwd. (Mattheus XIII: 55 56; Markus VI: 3; Johannes II 12).

Jakob bleef ongehuwd, maar Judas en de overige broeders waren getrouwd. (Paulus, I Cor.)

Nog in de laatste eeuw hebben, naar men zegt, nakomelingen der heilige familie bestaan.

96. **Jezus bij Johannes aan de Jordaan.** „Toen kwam Jezus van Galilea naar de Jordaan, tot Johannes, om van hem gedoopt te worden. (Mattheus III).

Johannes had zich toegewijd aan den Heer, sneed zijn haar niet af en dronk noch wijn, noch sterken drank. In zijn vroegste jeugd had hij zich in de woestijn teruggetrokken, waar hij een ascetisch leven leidde; hij was gekleed met kemelshaar, en met een lederen gordel om zijne lendenen, en at sprinkhanen en wilden honig. (Lukas I : 15; Mattheus III : 4; Markus I : 6). Hij was een Anachoreet, zooals men ze nog thans in Engelsch-Indië aantreffen kan, en van waar zich dit type waarschijnlijk over Judea en andere landen heeft uitgebreid. Het volk hield hem voor een profeet, enkelen zelfs voor den Messias, en de priesters en Farizeën durfden niets tegen hem in het werk stellen. Hij sprak in het openbaar met klem en ontzag niemand.

Hen, die tot hem kwamen, doopte hij, d. i. hij dompelde hen onder, ten teeken van boete en aanneming zijner leer. Jezus, die destijds nog weinig bekend was, kwam eveneens tot hem, en werd even als de anderen door hem gedoopt. Het is van algemeene bekendheid, dat zij voortaan in vriendschappelijke betrekking tot elkander stonden. (Johannes I. 29, 36; Mattheas XI. 2, 3.

97. **De opstanding van Christus.** „En ziet, er geschiedde eene groote aardbeving: want een engel des Heeren, nederdalende uit den hemel, kwam toe, en wentelde

den steen af van de deur." (Mattheus XXVIII).
„.... Eenigen van de wacht kwamen in de stad, en boodschapten den Overpriesters al de dingen, die geschied waren.

En zij vergaderd zijnde met de ouderlingen, en te zamen raad genomen hebbende, gaven zij den krijgsknechten veel gelds, en zeiden: zegt, zijne discipelen zijn des nachts gekomen, en hebben hem gestolen, als wij sliepen.

En indien zulks komt gehoord te worden van den stadhouder, wij zullen hen tevreden stellen, en maken, dat gij zonder zorg zijt.

En zij, het geld genomen hebbende, deden gelijk zij geleerd waren. En dit woord is verbreid geworden bij de Joden tot op den huidigen dag".

(Mattheus XXVIII).

De joodsche overleveringen behelzen in tegenstelling met de Christelijke verhalen, dat Jezus Christus na de opstanding, om aan de dreigende vervolging te ontgaan, naar Galilea gevlucht, weldra aldaar gestorven en in Safed begraven is.

98. **Jezus in de woestijn.** „En Hij, Jezus, begon omtrent dertig jaren oud te wezen......".
„En Jezus, vol des Heiligen Geestes, keerde wederom van de Jordaan, en werd door den Geest geleid in de woestijn; en werd veertig dagen verzocht van den duivel; en at gansch niet in die dagen....."

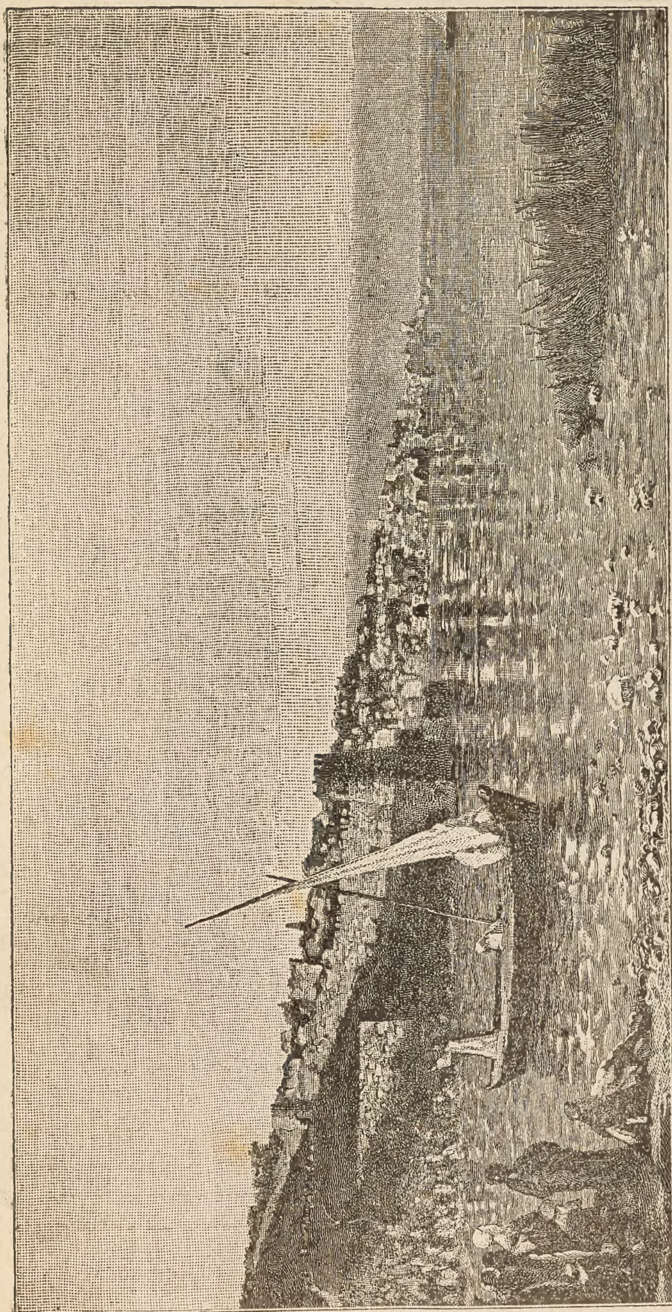
(Lukas IV).

Er is grond voor de onderstelling, dat de eenzaamheid der woestijn, zooals op Johannes en het meerendeel der profeten, zoo ook op Christus, een zekeren invloed uitoefende en dat Hij zich dikwijls daarheen terugtrok om zijn gedachten te verzamelen, zich door gebed te sterken, of om de vervolgingen zijner vijanden te ontgaan. Niet onwaarschijnlijk is de overlevering, dat Christus het bekende tijdperk van 40 dagen in eene der holen

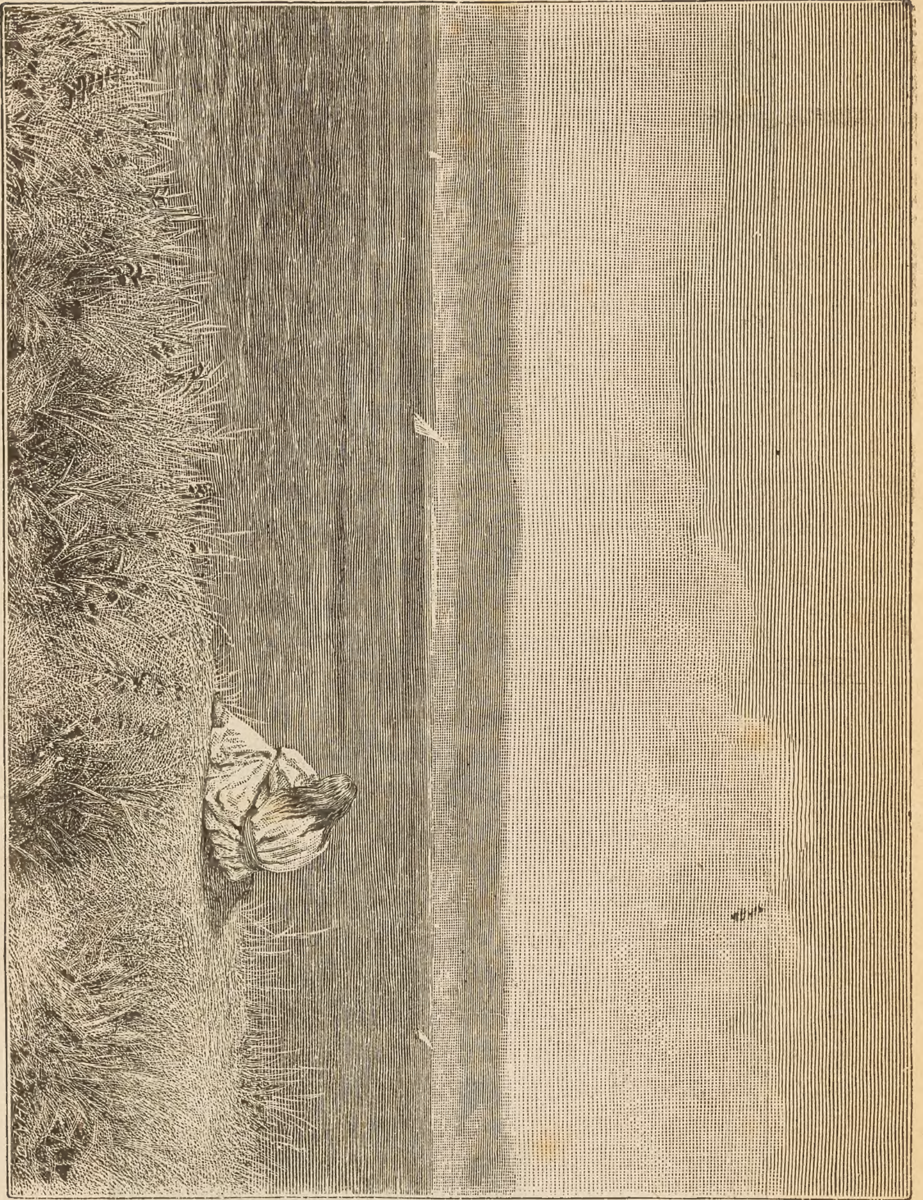
van den berg al vastende heeft doorgebracht, daar die berg van de oudste tijden af zich door een buitengewoon groot aantal holen gekenmerkt heeft.

99. **Christus op de zee van Tiberias.** „En tot Hem vergaderden vele scharen, zoodat Hij in een schip ging en nederzat en al de schare stond op den oever. En Hij sprak tot hen vele dingen door gelijkenissen.........” (Mattheus XIII.)

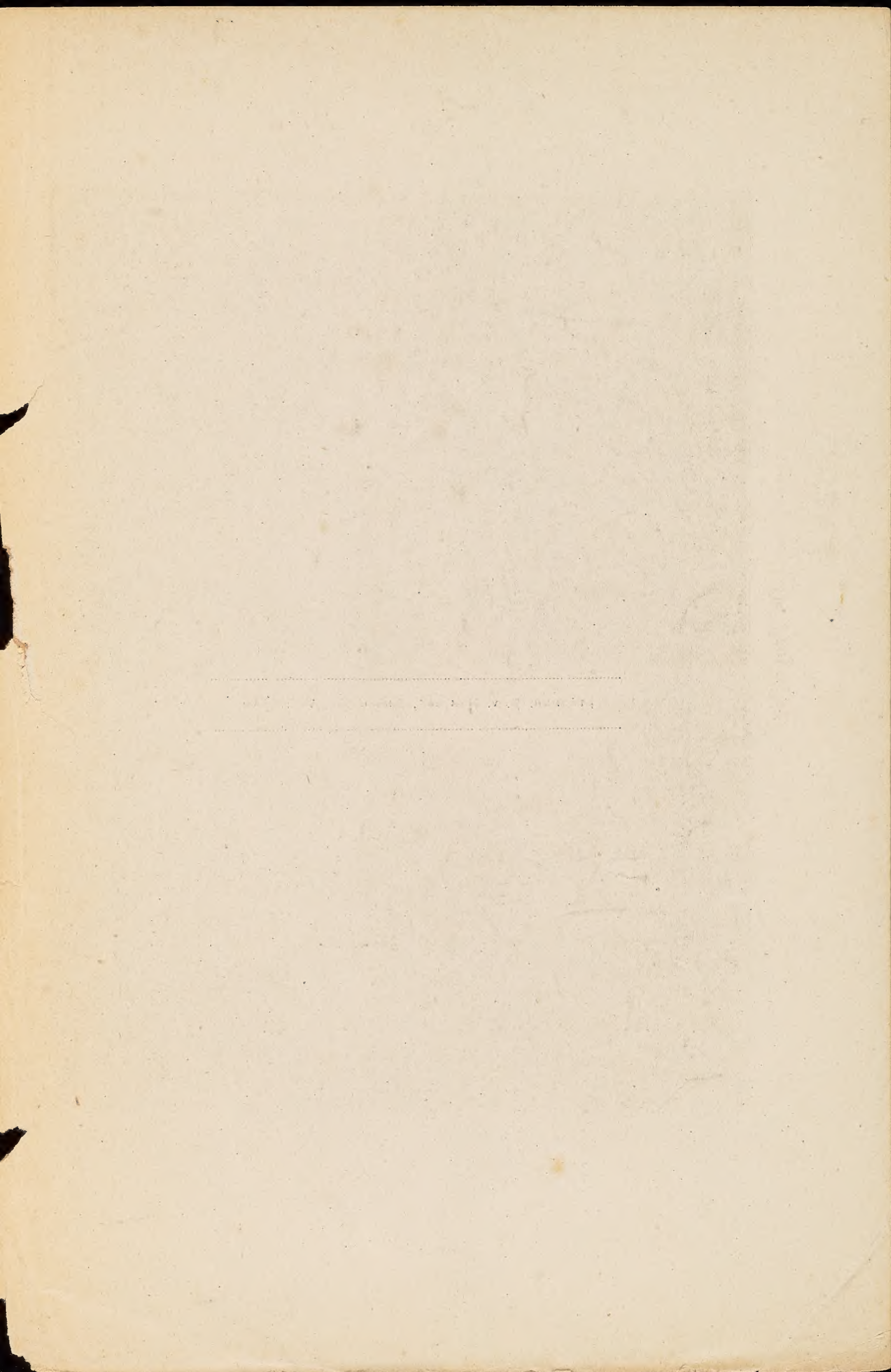
100. **De profetie.** „Wee U, Chorazin! Wee U, Bethsaïda! Want zoo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in U geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en assche bekeerd hebben.” (Matth. XI). Inderdaad, de steden Tyrus en Sidon liggen in puin; hare puinhoopen zijn echter nauwkeurig bekend. terwijl de geleerden nog op den huidigen dag twisten over de plaats, waarop Bethsaida, Chorazin, Kapernaum en andere steden hebben gestaan.

Christus op de zee van Tiberias.

De Prophetie.

Stoomdr. B. v. Mantgem, Singel 562, Amsterdam.